

Crònica d'un mes sense teatre

La “segona onada” ha deixat un panorama desolador, però que comença a entreveure certa llum al final del túnel.

Durant tres setmanes i tres dies hem patit un tancament cultural absolut. Si el primer ja es va fer dur, aquest ha estat la gota que fa vessar el got. I la cultura, a Catalunya, ha estat de dol. Des del divendres 30 d'octubre fins al diumenge 22 de novembre no hi ha hagut més que notícies tristes: teatres tancats i barrats, espectacles i festivals cancel·lats o suspesos, programadors que intenten reprogramar com poden, companyies que no tenen ingressos i d'altres que han de marxar fora de Catalunya si volen actuar. I és que les mesures tan dràstiques que va aplicar la Generalitat van agafar a tothom per sorpresa. Setembre i octubre estaven sent dos mesos d'anar amb peus de plom, però sense perdre impuls: s'havien presentat nombroses programacions i molts dels espectacles, cancel·lats a partir del març, podien trepitjar finalment l'escenari.

Però quan semblava que la cultura s'estava oxigenant de nou, li van tallar l'aire *ipso facto*. “Jo sempre havia pensat que Catalunya anava un pas endavant en temes de cultura. És aquest discurs que tenim els catalans, que ens agradem molt, i sovint, el problema és que som profundament espanyols. I el tancament de la cultura n'és un exemple”, es queixa Ramon Molins, director de la companyia lleidatana de teatre familiar Zum-Zum Teatre. L'últim espectacle que havien estrenat, *Polzet*, hauria estat en *stand by* durant tots aquests dies, si no fos perquè l'han pogut representar en altres comunitats autònomes. “Teníem funcions a Sòria, a Noain i a Alacant, i les vam poder fer amb total normalitat”, assegura Molins. “Fins i tot vam poder dinar en un restaurant! Va ser una il·lusió”, exclama.

Per al director de Zum-Zum Teatre no hi ha cap raó tècnica perquè s'hagi tancat la cultura. "La cultura sempre es posa en boca dels polítics a les campanyes electorals i es fa anar molt pel que fa al discurs, però quan s'ha de demostrar que es recolza, no es fa", explica. Segons ell, si ara és un moment difícil per apostar per la cultura, és justament quan s'hauria de fer. "Realment, no sé quina diferència hi ha entre una sala de teatre al 30% o la Sagrada Família amb gairebé 600 assistents".

Estrenes que no s'estrenen

Ramon Molins no és, malauradament, l'únic del sector que ha vist com els espectacles s'anaven cancel·lant i la feina reculava. Pau Masaló, director i creador de *The National Body*, una producció de la Sala Hiroshima i el Festival Grec, va patir dues suspensions, la primera al maig i l'altra al novembre. "Anímicament és molt complicat entomar dos ajornaments, i encara més quan són just abans de l'estrena", explica Masaló. Durant els llargs mesos, el projecte *The National Body* va patir mutacions: hi va haver canvis quant a producció, va entrar el Grec com a coproductor i es va ampliar i redefinir el projecte, tot encarant-lo a l'estrena del 13 de novembre.

El problema principal d'aquest segon ajornament de *The National Body* és el fet que es tornava a obrir l'oportunitat de replantejar l'espectacle. "Aquesta sensació que, com que tens temps, pots anar canviant coses", explica Masaló. L'estrena definitiva de l'obra és el divendres 11 de desembre. Durant les setmanes que queden fins a la data, tot l'equip descansarà. "Hi ha un seguit de problemàtiques econòmiques i administratives associades al fet de posposar una estrena. El material de lloguer i els contractes que es van firmar al pressupost inicial s'han de mantenir, i s'han de fer malabarismes perquè amb els mateixos diners es pugui cancel·lar l'estrena i fer-la un mes més tard", assegura Masaló.

Amb el pla de desescalada que va anunciar la Generalitat, el director de *The National Body* s'ha mostrat més tranquil i optimista amb l'estrena del desembre, encara que té molt clar que la seguretat mai serà del 100%. “La setmana de residència tècnica que vam viure a la Sala Hiroshima ens va servir per reenamorar-nos del projecte. Tenim moltes ganes d'ensenyar-lo i sobretot de poder dir: hem aconseguit estrenar!”. Una representació que serà, per a tots ells, una experiència catàrtica.

Malgrat el disgust, la tristesa i la precarietat que s'ha fet patent dins el sector cultural, l'esperança i les ganes és l'últim que es perd. “Nosaltres hem intentat fer de la dificultat, virtut, perquè no ens quedava una altra, i hem aprofitat aquest temps per enriquir l'obra”, assenyala Raquel Cors, creadora i directora d'*Una*, un muntatge de teatre documental sobre l'actriu de cinema eròtic Eva Lyberten. La seva estrena estava programada per al mes de maig de la temporada passada al Teatre Lliure. Segons les noves mesures que ha establert la Generalitat, l'obra s'estrenarà finalment el dijous 26: es tracta d'un projecte que Raquel Cors va iniciar gairebé dos anys enrere. “Hi ha moltes emocions barrejades. La veritat és que el treball i el procés ha sigut difícil, però les dificultats venien de fora. A dins hem fet pinya”, explica la directora.

L'espectacle *Una* s'ha trobat immers en una situació complicada, on el tancament de teatres i els protocols d'assaig l'han condicionat dia rere dia. Amb tot, Raquel Cors assegura que ells han tingut sort: “Som bastant privilegiats, perquè estem en un teatre públic i això ens ha permès seguir assajant encara que estigués clausurat”. Durant aquests dies d'aturada cultural han pogut polir els últims detalls, fer ajustaments tècnics i mostrar l'espectacle a poquetes persones, les que hi podien anar seguint els protocols. Tampoc han faltat dosis d'angoixa i preocupació: “Hem tingut molta cura i autoresponsabilitat respecte de les estrictes mesures dels assajos; però, al mateix temps, hem estat afortunats de trobar-nos en un espai de creació en presència i de poder-ne gaudir”. A diferència de l'equip d'*Una*, altres companys han hagut de

teletreballar, vivint un aïllament diari que, en aquesta segona onada, s'ha fet més present i més dur.

La precarietat del sector cultural, cap novetat

“Aquesta no és la pitjor crisi que hem passat. Nosaltres fa 25 anys que tenim la companyia Zum-Zum Teatre i n'hem passat de molt fotudes”, afirma Ramon Molins. Una frase que demostra la gran precarietat que viu el sector des de fa anys i que la pandèmia ha agreujat. “Treballi o no treballi, a la meva companyia necessito un grapat de diners, i aquests diners ara no poden sortir d'enlloc. Fa tants mesos que no treballem que hem perdut moltíssims ingressos. Hi haurà un moment que haurem de fer una ratlla perquè això, si no, serà irrecuperable”, explica Molins. Segons que diu, amb humor, la seva mare fins i tot estava preparada per fer-li carmanyoles perquè se les pogués endur a casa. “Sovint em trobo amics, i al cap d'una estona de xerrar, quan recorden que vius del teatre, et pregunten com estàs i gairebé et donen el condol!”, exclama el director i actor lleidatà.

Per a Ramon Molins, aquesta crisi és diferent de les altres, perquè no es tenen elements per lluitar; no depèn dels artistes, poder actuar o no. “Si no et deixen, no et deixen; no podem lluitar contra aquesta aleatorietat de tancar els teatres”. Amb tot, ell afirma que estem en una època on ser valent i ser prudent no són mots contradictoris i poden formar part de la mateixa estratègia. Per a Molins, el món de la cultura ha de plorar, s'ha de queixar molt; però després s'ha de posar les piles i treballar fort.

“M'agradaria que l'endemà de la pandèmia els espectacles siguin millors, que interessin més, que tinguin més capacitat de connectar amb el públic i que parlin de nosaltres”. La cultura n'ha de sortir més forta. “Si això s'allarga molt de temps, hi haurà gent que s'anirà quedant pel camí; però la cultura, al final, és com l'aigua: busca el camí per difícil que sigui”, assegura Molins.

El director de Zum-Zum Teatre no és l'únic que desitja que la cultura faci un canvi cap a millor. Iban Beltran, músic i director escènic, sempre ha hagut de treballar en infinitat de projectes per poder viure realment del sector de la cultura. Amb la pandèmia, moltes de les feines que tenia entre mans s'han acabat cancel·lant o no s'han pogut ni arrencar. Un dels projectes que encara continua en peu són les *Nadales* del Maldà, que es faran al desembre per tercera temporada, amb ell mateix en escena, acompanyat de Josep Pedrals i Carles Pedragosa. “La precarietat en què se sosté aquest sistema cultural (perquè no només ens afecta a les arts escèniques, sinó a la música, a les escoles d'art...) fa que hàgim de treballar moltíssim per subsistir miseriosament. I, a més a més, encara hem de trobar el temps per a la conciliació familiar i per generar projectes nous”, assegura Beltran.

Quan s'acabi el confinament i la pandèmia, s'hauria de fer una reflexió profunda sobre com està estructurat el sistema cultural. Malauradament, veient com el Govern ha gestionat la situació, és evident que no hi ha cap voluntat seria de canvi pel que fa al sector, tal com ho veu Iban Beltran. “Volen una cultura conservadora, tradicional, amb les cares de sempre, quatre riures, que no emprenyi; i poc qüestionament d'on som i què volem socialment. La cultura no és que hagi canviat per a sempre, sinó que sempre està canviant. Hi ha moltes propostes noves, però no tenen espai en les sales de sempre. És un peix que es mossega la cua: tenim un sistema cultural ultraconservador”.